

Σ Σ
U U
M M
M M
A A
Я R
I I
A A

I I
U U
Я R
I I
D D
I I
C C
A A

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

PARLAMENDIINFO KESKUS

2/2004

Valik ülevaateid
välisajakirjanduses
ilmunud artiklitest.
Uued raamatud Eesti
Rahvusraamatukogus

<http://www.nlib.ee/anded/www2.html#sumi>

SUMMARIA IURIDICA 2/2004

SISUKORD

EUROOPA LIIT JA ÕIGUS LIIDUST ERALDUDA	3
Raymond J. Friel Providing a constitutional framework for withdrawal from the EU: Article 59 of the Draft European Constitution	
EUROOPA LIIDU INIMÕIGUSTE POLIITIKA	4
Andrew Williams EU human rights policy and the Convention on the Future of Europe: a failure of design?	
GEENMUUNDATUD TOIT JA EUROOPA LIIT	5
Sara Poli The overhaul of the European legislation on GMOs, genetically modified food and feed: mission accomplished. What now?	
ÜLEILMNE VÕITLUS SUITSETAMISE VASTU	6
Melissa E. Crow Smokescreens and state responsibility: using human rights strategies to promote global tobacco control	
ÕIGUSNORMIDE DEREGULEERIMISEST SAKSAMAAL	7
Reinhard Wulfhorst Zwölf Gründe, warum die Deregulierung nicht vorankommt	
PÕHISEADUSLIK REFORM SUURBRITANNIAS	8
Vernon Bogdanor Our new constitution	
UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS	9

Summaria Iuridica võrguväljaanne: <http://www.nlib.ee/anded/www2.html#sumi>

Kirjandusnimestiku koostanud Maia Ruttu, ülevaated kirjutanud Helen Karukäpp,
Giina Kaskla, Tiia Melts ja Anneli Verro

Väljaande koostanud Giina Kaskla

Ettepanekud ja kommentaarid: giina@nlib.ee

EUROOPA LIIT JA ÕIGUS LIIDUST ERALDUDA

Raymond J. Friel

Providing a constitutional framework for withdrawal from the EU: Article 59 of the Draft European Constitution

International and Comparative Law Quarterly. Vol. 53 (2004) no. 2, p. 407–428.

Artikkel analüüsib Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu artiklit 59, mis sätestab liidust vabatahtliku väljaastumise õiguse. Esimest korda Euroopa Liidu 50 aastase ajaloo jooksul on päevakorras liikmesriigi võimalikule väljaastumisele õigusliku aluse rajamine. Eelnõu artikli 59 punkt 1 ütleb: "Iga liikmesriik võib otsustada vastavalt oma põhiseadusest tulenevatele nõuetele liidust välja astuda." Järgnevates punktides on kirjeldatud protseduuri, mille alusel see saaks toimuda.

Ühelt poolt osutab sellise sätte lülitamine ELi põhiseaduslikku leppesse rahvusvahelise lepinguõiguse mõjule, kuna Viini lepinguõiguse konventsiooni kohaselt peab õigus lepingust taganeda olema vastavas lepingus sõnaselgelt väljendatud. Teiselt poolt toob autor välja vastuolu, mis valitseb liikmesriigi õiguste suurendamise tahte ja Euroopa Liidu arenguloogika vahel, kuna EL ei ole ammu enam pelgalt ühtse siseturu arendaja, vaid on muutunud riikide poliitiliseks ühenduseks.

Kuivõrd taoline eraldumisklausel on tüüpiline föderaalriikidele või riikide liitudele, siis vaatleb autor ajaloolises ja õiguslikus kontekstis USA, Kanada ja endise Nõukogude Liidu kogemust ning võrdleb seda Euroopa Liidu lähenemisviisiga õigusele liidust välja astuda.

Euroopa Liidu senine kogemus liidust lahkulöömise osas piirdub Gröönimaa juhtumiga. Taani osana Gröönimaa küll liitus ühendusega, kuid, saades suurema autonoomia, otsustas 1982. aastal rahvahääletuse tulemusel Euroopa Liidust eralduda. Autor kirjeldab õiguslikku mehhanismi ja protseduuri, mille alusel Gröönimaa liidu koosseisust lahkumine toimus. Hoolimata sellest, et eraldumiseks läks vaja kõigi liikmesriikide nõusolekut, oli Gröönimaa puhul tegemist lihtsa juhtumiga, kuna ta ei ole iseseisev riik ning tema eraldumine ei mõjutanud Taani ja Euroopa Liidu suhteid. 1985. aastast reguleerib Gröönimaa ja Euroopa Liidu vahelisi suhteid ülemeremaade ja -territooriumide kohta kehtiv kord, mis on sätestatud Euroopa ühenduste asutamislepingu IV osas. Autor selgitab veel lähemalt praegu Euroopa Liidus valitsevat ühenduse õiguse ülimuslikkuse doktriini. Selle järgi ei saa ükski liikmesriik lahkuda liidust ühepoolse otsuse alusel, kuid Euroopa põhiseaduse lepingu jõustumisega õiguslik raamistik muutub.

USAs on ajalooliselt on kujunenud olukord, et osariigil pole ühendriigist välja astuda võimalik, kuigi iseseisvumisliikumine Hawaiiil ja California osariigis seni veel täiesti eksisteerib. Quebeci provintsi iseseisvuspüüdlustega seoses tutvustab autor Kanada Ülemkohtu seisukohti kolmes küsimuses: kas Kanada põhiseaduse järgi Quebecil on õigus ühepoolset eralduda; kas Quebecil on enesemääramisõigus rahvusvahelise õiguse järgi; ja mis on ülimuslik siseriikliku õiguse ja rahvusvahelise õiguse vastuolu korral. Ülemkohus leidis, et provintsil ei ole ühepoolset õigust riigist lahku lüüa, küll on aga võimalikud mitmepoolsed läbirääkimised selles küsimuses ja eraldumine saab toimuda teiste provintside nõusolekul. Samuti ei saa riigi provintsi kasutada enesemääramisõigust rahvusvahelise õiguse alusel. Põhja-Ameerika näidetele toetudes

osutab autor erinevustele eesmärkides, mis on föderaalriigil ja Euroopa Liidul kui iseseisvate riikide ühendusel.

Endine Nõukogude Liit pakub antud kontekstis huvi pigem kui hoiatav näide ajaloost. Formaalne õigus väljaastumiseks oli NSVLi põhiseaduses küll sätestatud, aga mingit protseduuri selle teostamiseks ei olnud ette nähtud ning liitu hoidis koos sõjaline jõud. Tegelikuses lagunes Nõukogude Liit koost, kuna kõik föderatsiooni osalised tahtsid selle laialisaatmist.

Autor esitab kolm mudelit, mida on võimalik kasutada erinevate eraldumisviiside iseloomustamisel. Esimene võimalus annab liikmesriigile täieliku eesõiguse eraldumise üle otsustada, teine annab otsustusõiguse liidule (Ameerika Ühendriikide mudel) ja kolmas variant annab võimaluse liikmesriigil lahkuda liidust vastastikusel kokkuleppel, kuid liidu järelevalve all (Kanada mudel).

Autor leiab, et Euroopa Liidus valitud lahendus, mis kajastub põhiseadusliku leppe eelnõus, on kõige lähemal esimesele mudelile. Sellega seoses toob ta välja probleemid ja ohud, mis võivad kaasneda olukorraga, kui üks suur liikmesriik otsustab ühepoolselt liidust eralduda. Kuigi eelnõus on ette nähtud liidu ja eralduva riigi vahelise lepingu sõlmimine, jõustub riigi väljaastumisotsus kahe aasta möödumisel ikkagi (ka sel juhul kui mõlemat poolt rahuldava kokkuleppeni ei jõuta). Ekspertide arvates ei tohiks jätta võimalust taolise kaheaastase ebamäärase perioodi tekkimiseks. Artikli autori hinnangul on eelnõus leiduv liidust lahkumise protseduur sätestatud puudulikult ja kui seda rakendada, võib selline süsteem kahjustada nii väljaastuva riigi kui ka Euroopa Liidu stabiilsust. Lisaks on see süsteem kasulik eelkõige suurtele riikidele. Seega võiks põhiseaduse lepingu eelnõu sõnastuse võtta lähtekohaks edasisele diskussioonile ja mitte käsitleda seda lõpliku lahendusena.

Samal teemal samalt autorilt vt ka: **Raymond J Friel. Secession from the European Union: Checking Out of the Proverbial "Cockroach Motel". Fordham International Law Journal, 2004, vol. 27, no. 2, pp. 590–641.**

Refereerinud Giina Kaskla

EUROOPA LIIDU INIMÕIGUSTE POLIITIKA

Andrew Williams

EU human rights policy and the Convention on the Future of Europe: a failure of design?

European Law Review. Vol. 28 (2003) no. 6, p. 794–813.

Euroopa Liit on loomas oma inimõiguste poliitikat, mis kajastub ka Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõus. Euroopa Tuleviku Konvent väljendas seisukohta, et inimõiguste teema võib olla otsustava tähtsusega liidu konstitutsionaliseerimise ja laienemise protsessis. Kuid kas efektiivse inimõiguste poliitika kujundamine põhiseadusliku leppe kaudu omab reaalselt väljavaadet või on tegemist äpardunud katsega? Artiklis väidetakse, et vaatamata vajadusele mõtestatud, kindlapiirilise ja selge lähenemise järele põhiõiguste vallas, ei ole põhiseadusliku leppe eelnõus seda eesmärki saavutatud.

Artikkel koosneb kolmest osast. Esimeses osas tutvustatakse ülevaatlikult Euroopa Liidu senist inimõiguste poliitikat ja osutatakse põhjustele, miks on tekkinud vajadus reformide järele selles valdkonnas. Teises osas analüüsitakse Euroopa Tuleviku

Konvendi tööd ja inimõigustega seotud konvendi dokumente (kaasa arvatud põhiseaduse lepingu eelnõu). Autor jõuab järeldusele, et käimasoleva põhiseadusliku protsessiga ei ole siiski toimunud suurt muutust ELi inimõiguste poliitikas.

Kolmandas osas väidab autor, et hoolimata Euroopa Liidu eelnevatest praktilistest edusammudest inimõiguste vallas, ei võimaldanud Laekeni deklaratsioon oma piiratud mandaadiga ning konvendi protsess üldiselt astuda otsustavat sammu. Inimõiguste temaatika jäi konvendi tegevuses pigem teisejärguliseks küsimuseks ilma piisava vastukaja ja avaliku tähelepanuta. Käsitleti kitsalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta staatuse ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga seotud küsimusi. Autor eritleb lähemalt tegureid, mis mängivad olulist rolli efektiivse inimõiguste poliitika kujundamisel ning realiseerimisel.

Kas konvent oleks võinud läheneda inimõiguste teemale teistmoodi? Autor arvab, et seda oleks saanud teha mitmel erineval moel. Konvendi poolt koostatud põhiseaduse lepingu eelnõu tekitab vastamata küsimusi ning lähemas tulevikus puudub Euroopa Liidu sees inimõiguste küsimustes selgus ja kindlus.

Refereerinud Anneli Verro

GEENMUUNDATUD TOIT JA EUROOPA LIIT

Sara Poli

The overhaul of the European legislation on GMOs, genetically modified food and feed: mission accomplished. What now?

Maastricht Journal of European and Comparative Law. Vol. 11 (2004) no. 1, p. 13-45.

Hiljuti jõustati Euroopa Liidus kaks uut määrust, mille eesmärk on uuendada geneetiliselt muundatud organisme (GMO) puudutavaid õigusakte. Need on: määrus geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta (nr 1829/2003, 22. september 2003) <http://www.legaltext.ee/text/et/U71178.htm> ning määrus nr 1830/2003, 22. septembrist 2003, milles käsitletakse geneetiliselt muundatud organismide jälgitavust ja märgistamist, geneetiliselt muundatud organismidest valmistatud toiduainete ja sööda jälgitavust ning millega muudetakse direktiivi 2001/18/EÜ <http://www.legaltext.ee/text/et/U71177.htm>.

1999. aastal arutati Nõukogus geneetiliselt muundatud organismide Euroopa Liidu turule lubamist. Mitmed liikmesriigid olid selle lubamise vastu, põhjendades seda teadmatusega, kuidas geneetiliselt muundatud organismid mõjutavad keskkonda ja tervist. Siiski tekkis Euroopa Liidu liikmesriikide ja WTO liikmete (USA, Kanada ja Argentina) surve vajadus reformide järele. 2001. aastal tehti esimene samm – võeti vastu direktiiv 2001/18/EÜ <http://www.legaltext.ee/text/et/T70865.htm>, mis käsitleb geneetiliselt muundatud organismide tahtlikku keskkonda viimist. Akti eesmärk oli võimaldada kohalikel võimudel rohkem kaasa rääkida geneetiliselt muundatud organismide turule lubamisel ja võtta rohkem arvesse nende mõju keskkonnale ja inimeste tervisele.

Määrus nr 1830/2003 kehtestab geneetiliselt muundatud organismide ja geenmuundatud toiduga tegelevatele ettevõtjatele jälgitavuse ja märgistamise nõuded. Tegemist on nn kõrvalmeetmega, kuna see rakendub alles toodete turule jõudmisel. Tootjad on kohustatud tarbijaid informeerima toote koostisest, milleks geenmuundatud

toodete puhul kasutatakse erilisi identifikaatoreid. Kui geenmuundatud organismide sisaldus toidus või söödas on tehniliselt vältimatu või juhuslik, ega ületa kontsentratsioonilt 0,9%, ei ole vaja täita märgistuse ja jälgitavuse nõudeid. Sama kehtib otsetöötluste minevate toodete kohta.

2003. aasta mais haarasid WTO liikmed Euroopa Ühenduse vaidluse biotehnoloogiat puudutavate küsimuste üle. WTO polnud rahul sellega, et Euroopa Liit pidurdab liigselt geenmuundatud toodete turustamist. Euroopa Liidu seisukohad said Austraalia, Kanada, USA, Brasiilia, Argentina ja Šveitsi poolt kõva kriitika osaliseks, kuna Euroopa Liit käsitles geenmuundatud organisme kui tervistkahjustavaid, ehkki teaduslikku põhjendust sellele polnud. Kanada ja USA seisukoht oli, et Euroopa Liidu toidu- ja söödaregulatsioon ei tööta ega ole täidetav, Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) roll on piiratud ja mis peamine, puuduvad teaduslikud põhjendused. Samalaadne kriitika puudutas ka märgistuse ja jälgitavuse nõudeid, mille rakendamist peeti lisaks liiga kalliks.

Direktiivi 2001/18/EÜ artikkel 23 võimaldab Euroopa Liidu liikmesriigil keelata geenmuundatud organismide ringluse. See võib siiski toimuda vaid Euroopa Liidu nõusolekul – kui riiklikud ettevaatusabinõud ei saavuta Euroopa Liidu heakskiitu, tuleb need tühistada. Kui liikmesriik soovib siiski eirata direktiivi 2001/18/EÜ nõudeid, võib ta kasutada Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 95 sätteid, mis lubab põhimõtteliselt piiranguteta rakendada siseriiklikke keelumeeid. Austria kasutas sellist skeemi, soovides keelata igasuguste geneetiliselt muundatud seemnete ja loomade kasutamise. Austria puhul leiti aga, et mure seoses keskkonnakahjustustega pole piisavalt põhjendatud ja taotlust ei rahuldatud. Austria juhtum näitab seega, et GMO poolt põhjustatud kahju peab olema teaduslikult ülihästi põhjendatud ning et liikmesriikidel on pea võimatu kehtestada iseseisvaid reegleid.

Ka ohutuse tagamise meetmete ja keskkonnaohutuse hindamise osas on liikmesriikidel piiratud võime ise otsustada. Hädaolukorras, kui kaugjuhtimine osutub mingil põhjusel võimatuks, võivad liikmesriigid võtta iseseisvalt vastu otsuseid, et likvideerida tekkinud olukord.

Refereerinud Helen Karukäpp

ÜLEILMNE VÕITLUS SUITSETAMISE VASTU

Melissa E. Crow

Smokescreens and state responsibility: using human rights strategies to promote global tobacco control

The Yale Journal of International Law. Vol. 29 (2004) no. 1, p. 209–250.

Artiklis vaadeltakse võimalusi, kuidas globaalselt saaks efektiivsemalt võidelda suitsetamise ja tubakatoodete leviku vastu ning tutvustatakse rahvusvaheliste inimõigusorganisatsioonide tegevust tubakakontrolli alal. Artikli alguses toob autor näiteid selle kohta, milliseid võtteid kasutavad tubakakompaniid uute turgude vallutamisel ja nende kindlustamisel. Arengumaades ja siirderiikides levitatakse desinformatsiooni suitsetamise tagajärgede kohta, kasutatakse USAs keelatud reklaaminippe ning tehakse sihikindlat poliitilist lobitööd, et takistada tubakatööstusele kahjulike õigusaktide kehtestamist.

Praktikas on kinnitust leidnud, et suitsetamise ja tubakatoodete leviku piiramist taotlevad abinõud annavad tulemusi ja aitavad vähendada tubakatoodete tarbimist.

Selliste abinõude hulgas on reklaamikeelud, tubakaga seotud maksude tõstmine, avalikus kohas suitsetamise keelamine ja riiklikud suitsetamisvastased programmid. Samas on selge, et üksikute riikide jõupingutused ei pruugi anda soovitud tulemusi ning tõhusam rahvusvaheline koostöö on vajalik. Pea võimatu on näiteks ühepoolselt kontrollida reklaami levikut ja tubakatoodelega salakaubitsemist.

Maailma terviseorganisatsiooni (WHO) poolt on ette valmistatud tubakakontrolli raamkonventsioon <http://www.who.int/tobacco/areas/framework/en/>, mis jõustub 90 päeva pärast seda, kui 40 riiki on selle ratifitseerinud. (2004. a juuni lõpu seisuga on alla kirjutanud 147 riiki ja ratifitseerinud 22).

Konventsioon julgustab valitsusi rakendama riigisiseseid meetmeid tubakatoodele leviku ja suitsetamise vähendamiseks, kuid probleeme tekitab asjaolu, et paljud meetmed ei ole osalistele kohustuslikud ja ka konventsiooni rakendusmehhanism on nõrk. Järelevalve konventsiooni rakendamise üle toimub peamiselt riikide aruandekohustuse kaudu, kuid lahendamata on probleem, kuidas tagada aruannete objektiivsus.

Kuigi rahvusvaheliste inimõigusinstitutsioonide efektiivsus sõltub suurel määral riikide ja kohtuinstantside tahtest rakendada inimõiguste kaitsevahendeid tubakakontrolli alal, on siiski oluline teadvustada neid võimalusi ja üldse inimõiguste dimensiooni suitsetamisvastases võitluses. Artikli autor osutab, et rahvusvaheliste inimõiguslepingutega ühinenud riik on võtnud kohustuse kaitsta oma kodanike elu ja tervist ning tagada neile informatsioonivabadus. Millist kahju suitsetamine inimeste tervisele toob, seda näitavad WHO poolt läbiviidud uurimused ja nende koostatud prognoosid.

Refereerinud Giina Kaskla

ÕIGUSNORMIDE DEREGULEERIMISEST SAKSAMAAL

Reinhard Wulfhorst

Zwölf Gründe, warum die Deregulierung nicht vorankommt

Zeitschrift für Rechtspolitik (2004) Nr. 3, S. 82–85.

Juba kümme aastat otsitakse Saksamaal lahendust probleemile, kuidas teha võimalikuks orienteerumine seaduste, määruste ja eeskirjade rägastikus. Eesmärk on neid mitte juurde luua, vaid vähendada, lihtsustada, üldistada ja keskenduda olulisele.

Õigusnormide dereguleerimise protsess üleriigilisel tasandil sai alguse Saksamaade ühinemisega. Olemasolevaid õigusakte uutesse liidumaadesse transformeerides selgus, kuivõrd keeruline ja üksikasjaline on Saksa õigussüsteem ning tekkis otsene vajadus põhjalikumate muudatuste järele, et süsteemi lihtsustada.

Intensiivsed püüdlused ei ole aga andnud soovitud tulemust. Kuigi hulk seadusi, määrusi ja kohalike omavalitsuste õigusakte muudeti mitmete normide ühendamise või tühistamise teel, võib tulemust nimetada siiski tagasihoidlikuks ilma laiema ja tuntava praktilise mõjuta.

Artiklis toob autor välja põhjused, mis tema arvates siiani on takistanud dereguleerimisprotsessi edukat läbiviimist ja miks protsess praeguseks on teatud stagnatsiooni sattunud. Kaudseks teguriks peab autor asjaolu, et paljud õigusaktid tänasel Saksamaal on tähtajalised, reeglina viieaastase kehtivusajaga. Autor leiab, et

õigusriik, kes kehtestab nii suures mahus tähtajalisi norme, seab lõpuks iseenda küsimärgi alla.

Probleemiks on kujunenud veel üleliigsed õigusnormid (n-õ endastmõistetavate asjade õiguslik reguleerimine), seaduste keerukas menetlemisprotsess, erakondade vähene koostöö, seaduseelnõude koostamine kui ministeeriumide eksistentsi õigustus. Ja see on vaid osa käsitletud problemaatikast. Mõned artiklis loetletud põhjustest võivad oma lihtsuses üllatada, kuid autori arvates on need põhitõed, mis on arutelude käigus jäänud piisava tähelepanuta.

Autor leiab, et põhjalike muudatuste vajadus Saksa õiguskorras on enam kui ilmne, kuid vajaka jääb heast tahtest ning tõsisest ja kõiki erakondi hõlmavast koostööst reformide läbiviimisel.

Refereerinud Tiia Melts

PÕHISEADUSLIK REFORM SUURBRITANNIAS

Vernon Bogdanor

Our new constitution

The Law Quarterly Review. Vol. 120 (2004), April, p. 242–262.

Artiklis antakse ülevaade muudatustest, mis on toimunud Suurbritannia õiguskorras alates 1997. aastast. Traditsioonidel ja tavaõigusel põhinevas õigussüsteemis on lähiminevikus läbi viidud mitmeid põhjalikke reforme, mis puudutavad riigi õiguslikku põhikorda. Autor valgustab ka õigusreformide ajaloolist, poliitilist ja ideoloogilist tagapõhja.

Olulisemad reformid, mis on toimunud Suurbritannias alates 1997.aastast:

- 1) Inglise Panga iseseisvumine rahapoliitika alal;
- 2) Šotimaa, Walesi ja Põhja-Iirimaa autonoomiaga seotud muudatused;
- 3) Londoni linnapea otsevalimine ja Londoni valitsemiskorra muutmine;
- 4) Euroopa Parlamendi valimiseaduse muudatused, millega viidi sisse proportsionaalse esindatuse põhimõte;
- 5) kohaliku omavalituse valimise ja valitsemiskorra muudatused;
- 6) Euroopa inimõiguste konventsiooni otsekohaldatavus ja selle inkorporeerimine Suurbritannia õigussüsteemi;
- 7) parlamendi ülemkoja reform;
- 8) informatsioonivabaduse seaduse jõustumine (2000);
- 9) uus poliitiliste parteide tegevust, valimiskorraldust ja referendumite korraldamist reguleeriv seadus (2000);
- 10) iseseisva ülemkohtu asutamine.

Juba iga reform eraldi kujutab enesest radikaalset muudatust põhiseaduslikus korras ja kõike kokku võttes võib seda nimetada tõsiseks põhiseaduslikuks reformiks. Süstematiseeritud ja kommenteeritud lingikogu Suurbritannia põhiseadusliku reformi kohta vt: <http://www.llrx.com/features/ukconstitution.htm>

Refereerinud Giina Kaskla

UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS

aprill-juuni 2004

Õiguse üldküsimumused

X Riigikogu stenogrammid : 7. kd. : II istungjärk : 1. detsember - 18. detsember 2003. - Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2004. - XXXIV, 1073.-1391. lk. + hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-04-00926

X Riigikogu stenogrammid : 1. kd. : III istungjärk : 12. jaanuar - 12. veebruar 2004. - Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2004. - XXXII, 1.-336. lk. + hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-04-00996

X Riigikogu stenogrammid : 2. kd. : III istungjärk : 16. veebruar - 11. märts 2004. - Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2004. - XXXI, 337.-649. lk. + hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-04-01128

Deutsch-Estnische Rechtsvergleichung und Europa / Sven I. Oksaar, Niels von Redecker (Hrsg.). - Frankfurt am Main [etc.] : Lang, 2004. - 136 lk. - (Studien des Instituts für Ostrecht München ; 50).

ISBN 3-631-51481-6

ISSN 0073-8492

Märksõnad: Eesti/Saksamaa/võrdlev õigusteadus/õigusajalugu/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/1981 ; 50

Geeroms, Sofie. Foreign law in civil litigation : a comparative and functional analysis. - Oxford [etc.] : Oxford University Press, 2003. - xl, 415 lk. - (Oxford private international law series).

ISBN 0-19-926476-7

Märksõnad: võrdlev analüüs/rahvusvaheline eraõigus/tsiviilkohtumenetlus/Suurbritannia/Prantsusmaa/Saksamaa/Belgia/Holland/Ameerika Ühendriigid

Kohaviit: 2-04-04341

Hattenhauer, Hans. Euroopa õiguse ajalugu. II raamat, Lüübeki õigusest kuni Code Civil de France'ni / toim. ja eess.: Peeter Järvelaid ; tlk. Marju Luts, Jaan Sootak. - Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2004. - 348 lk.

ISBN 9985-67-099-X

Märksõnad: õigusajalugu/Euroopa/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 1-04-00763

Karistusseadustiku eesti-vene ja vene-eesti terminisõnastik = Эстонско-русский и русско-эстонский словарь терминов (Пенитенциарный кодекс) / koost. Olga Ottenson ; retsensent: Ando Leps. - Tallinn : Agia Triada, 2004. - 99 lk.

ISBN 9949-10-433-5

Märksõnad: terminid/oskussõnastikud/karistusõigus/seadustikud/Eesti

Kohaviit: 2-04-02843

Lawyers and vampires : cultural histories of legal professions / ed. by W. Wesley Pue, David Sugarman. - Portland, Or. ; Oxford : Hart, 2003. - viii, 399 lk.

ISBN 1-84113-312-4

Märksõnad: juristid/kultuurilugu/õiguskultuur/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-04-03257

Скрипилёв, Е. Основы Римского права : конспект лекций. - Москва : ОСЬ-89, 2003. - 207 lk. - (Библиотека "ИСТОКИ").

ISBN 5-86894-207-8

Märksõnad: õigusajalugu/Rooma õigus/kõrgkooliõpikud/loengud

Kohaviit: 1-04-01299

Tsiviilõigus

Ernits, Peeter ; Seppik, Malle. Raha pärast armastust. - Tallinn : Käsiraamatute Kirjastus, 2004. - 118 lk. - (Inimene ja õigus).

ISBN 9985-9230-0-6

Märksõnad: perekonnaõigus/abikaasad/lapsed/elatis/ülalpidamiskohustus/tsiviilkohtumenetlus/kohtulahendid/Eesti

Kohaviit: 1-04-01437

Лившиц, Юзеф. Основы права. Часть II : физическое лицо в гражданском и коммерческом праве = Õiguse alused. - Tallinn, Социально-гуманитарный институт, 2003. - 220 lk. - Bibl. lk. 219-220.

ISBN 9985-9466-0-X

Märksõnad: füüsilised isikud/õiguslik seisund/äriõigus/seadustikud/Eesti

Kohaviit: 2-04-04919

Raff, Murray. Private property and environmental responsibility : a comparative study of German real property law. - The Hague ; London ; New York : Kluwer Law International, 2003. - xiii, 326 lk.

ISBN 90-411-2128-5

Märksõnad: asjaõigus/eraomand/kinnisvara/kinnisvararegistrid/omandiõigus/säästev areng/vastutus/keskkonnaõigus/võrdlev õigusteadus/Saksamaa

Kohaviit: 2-04-03208

Sein, Karin. Võlaõigus : üldosa / Sisekaitseakadeemia. - 2., muudet. tr. - Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2004. - 21 lk.

ISBN 9985-67-098-1

Märksõnad: võlaõigus/lepinguõigus/lepingud/tehingud/Eesti/kaasused (jur.)/õppematerjalid

Kohaviit: 3-04-01006

Tsiviilseadustik 2004 : Eesti tsiviilõigus Euroopa Liitu sisenedes. Seaduste tekstid seisuga 15. 03. 2004 / koost. Andrus Lauren. - Tallinn : Agitaator, 2004. - 424 lk. - Õigusaktide tekstid lk. 5-341 (eesti k.), lk. 350-377 (inglise k.). - Valik tsiviilõiguse

põhimõisteid inglise k. lk. 342-349. - Kommentaarid lk. 378-410.

ISBN 9985-9484-8-3

Märksõnad: seadustikud/Eesti/õigusaktid/kommentaarid/sõnastikud

Kohaviit: 2-04-02864

Väike võlaõigusseaduse käsiraamat tarbijale. - Tallinn : Tarbijakaitseamet, 2004. - 95 lk.

Märksõnad: võlaõigus/lepingud/tarbijad/tarbijakaitse/käsiraamatud

Kohaviit: 2-04-03603

Intellektuaalne omand

Designs and utility models throughout the world. [Binder] / ed. by Anne Marie Greene, updated by Elizabeth Hanellin. - St. Paul, Mn. ; Deerfield [etc.] : West Group, 2003. 2 osa (vahetatavad lehed).

Sisu: Digests. Conventions (appendix A). Classifications (appendix B). Information tabulated by country (appendix C). Professional directory.

Märksõnad: tööstusnäidised/kasulikud mudelid/õiguskaitse

Kohaviit: 3-04-01445 ; 3-04-01446

Worldwide trade secrets law. Vol. 1-3 / Terrence F. MacLaren, ed. ; Intellectual Property Library. - New York : West Group, 2003. - 3 osa (vahetatavad lehed).
Sisu: Volume 1-3 : Part A: North and Central America. - Part B: Europe. - Part C: Asia. - Part D: South America. - Part E: Africa.

Märksõnad: tööstusomand/ärisaladused/õiguskaitse/kriminaalõigus/konkurentsioigus

Kohaviit: 3-04-01448 ; 3-04-01449 ; 3-04-01450

Äriõigus

Consumer bankruptcy in global perspective / ed. by Johanna Niemi-Kiesiläinen ... [et al.]. - Oxford ; Portland : Hart Publishing, 2003. - x, 368 lk.

ISBN 1-84113-358-2

Märksõnad: pankrotid/pankrotiõigus/tarbijad/võlad/tarbimislaenu/maksejõuetus/võrdlev analüüs/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-04-03108

Guide to Estonian commercial law. - Tallinn : Raidla & Partners, 2004. - III, 126 lk.

Märksõnad: ettevõtlus/äriühingud/teatmikud/õigusaktid/Eesti

Kohaviit: 2-04-03904

Klauberg, Theis. Gesellschaftsrecht in Estland, Lettland, Litauen. Eine Einführung mit vergleichenden Tabellen. - München : Verlagsgruppe Jehle Rehm, 2003. - XIV, 118 lk. - Bibl. lk. XIII.

ISBN 3-8073-2073-3

Märksõnad: äriühingud/seadustikud/äriühinguõigus/Baltimaad/Eesti/Läti

Kohaviit: 2-04-04540

Märitz, Elle. Mittetulundusühenduste raamatupidamine. - Tallinn : Raamatupidaja.ee, 2004. - 80 lk. - (Raamatupidaja.ee käsiraamat).

ISBN 9949-1041-5-7

Märksõnad: raamatupidamine/mittetulundusühingud/Eesti
Kohaviit: 2-04-02657

Vahimets, Risto ; Leiger, Kaja ; Savi, Marit ; Aru, Allar ; Melikov, Kristjan ; Taube, Toomas. Ühinemised ja omandamised = Mergers and acquisitions. - Viljandi : [Advokaadibüroo] Tark ja Co, 2004. - 134 lk. - Bibl. joonealustes märkustes.
ISBN 9949-10-474-2

Märksõnad: majandusõigus/ettevõtted/omandamine/lepingud/rahvusvaheline õigus/fusioon/lepinguõigus/aktsiad/õigusaktid/seadustikud/aktsionärid
Kohaviit: 2-04-03907

Tööõigus

Tööohutus- ja töötervishoiualane käsiraamat / koost. Janek Pärk. - Tallinn : Ten-Team, 2004. - 232 lk. + 1 CD-ROM.

Märksõnad: tööohutus/töökeskkond/töökaitse/tööhügieen/töötervishoid/riskianalüüs/tööõnnetused/kutsehaigused/ergonoomia/käsiraamatud/CD-ROMid
Kohaviit: 2-04-02662

Maaõigus

Oidermaa, Enno. Ehitus- ja kasutusloa õiguslik reguleerimine / Tallinna Tehnikaülikool, avaliku sektori majanduse instituut, majandusõiguse õppetool. - Tallinn : Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, 2004. - 50 lk. - Bibl. joonealustes märkustes.
ISBN 9985-59-428-2

Märksõnad: ehitus/ehitusload/õiguslikud aspektid/kohtulahendid/Eesti/õppematerjalid
Kohaviit: 2-04-04704

Oidermaa, Enno. Planeeringu õiguskorraldus / Tallinna Tehnikaülikool, avaliku sektori majanduse instituut, majandusõiguse õppetool. - Tallinn : Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, 2004. - 60 lk. - Bibl. joonealustes märkustes.
ISBN 9985-59-436-3

Märksõnad: ehitus/planeerimine/detailplaneerimine/järelevalve/kohtulahendid/Eesti/Euroopa/õppematerjalid
Kohaviit: 2-04-04701

Keskkonnaõigus

Kokko, Kai. Biodiversiteetti turvaavad oikeudelliset periaatteet ja mekanismit. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2003. - XXXII, 306 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja ; 243).

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-212-6

Märksõnad: bioloogiline mitmekesisus/looduskaitse/maastikukaitse/keskkonnakaitse/õiguskaitse/Soome/Euroopa/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 ; 243

Karistusõigus

Auväärt, Lembit. Psühholoogiaekspertiis : õppematerjale. - Tartu : ÕPS Tartu Ühing, 2004. - 329 lk. - Bibl. lk. 325-329.

ISBN 9949-10-466-1

Märksõnad: kriminaalõigus/kriminaalmenetlus/õiguspsühholoogia/
psühholoogiaekspertiis/eraõigus/süüdivus/õppematerjalid

Kohaviit: 1-04-01646

Koponen, Pekka. Talousrikokset rikos- ja rikosprosessioikeuden yhtymäkohdassa : erityisesti tahallisuuden ja syytesidonnaisuuden kannalta tarkasteltuna. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2004. - XXXVII, 366 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja ; 249).

ISSN 0356-7206

ISBN 9518552231

Märksõnad: majanduskuriteod/kriminaalõigus/tahtlus/pankrotid/süüdistus (jur.)/
kriminaalmenetlus/Soome/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 ; 249

Лившиц, Юзеф. Практикум по общей части наказательного права. - Таллинн : Социально-гуманитарный институт, 2004. - 32 lk.

ISBN 9985-9466-5-0

Märksõnad: seadustikud/Eesti/kriminaalõiguse üldosa/õppematerjalid

Kohaviit: 2-04-04916

Prostitution - a social problem? : the views on prostitution's nature, causes and effects in the Baltic states and North-Western Russia / Estonian Women's Studies and Resource Centre, Equality Department of Estonian Ministry of Social Affairs, Nordic Council of Ministers ; comp. by Marion Pajumets ; tlk. Ilvi Jõe-Cannon. - Tallinn : Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus, 2004. - 87 lk. - Bibl. lk. 86-87.

Märksõnad: kriminaalõigus/prostitutsioon/arvamusuuringud/rahvusvahelised
lepingud/karistused/õigusaktid/Eesti/Läti/Leedu/Baltimaad/Loode-Venemaa

Kohaviit: 3-04-01060

Prostitutsioon - kas ühiskondlik probleem? : arvamusel nähtuse olemusest, põhjustest, tagajärgedest / koost. Marion Pajumets ; eess.: Kristiina Luht ; Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus, EV Sotsiaalministeeriumi võrdõiguslikkuse osakond, Põhjamaade Ministrite Nõukogu. - Tallinn : Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus, 2004. - 91 lk. - Bibl. lk. 85-87.

Märksõnad: kriminaalõigus/prostitutsioon/arvamusuuringud/rahvusvahelised
lepingud/karistused/õigusaktid/Eesti/Läti/Leedu/Baltimaad/Loode-Venemaa

Kohaviit: 3-04-01063

Sootak, Jaan. Ettevaatamatus. Tegevusetus. - Tallinn : Juura, 2004. - 97 lk. - Bibl. lk. 95-97 ja joonealustes märkustes. - (Loenguid karistusõiguse üldosast ; 7).

ISBN 9985-75-148-5

Märksõnad: kriminaalõigus/kuriteod/süü (jur.)/õigusteooria/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-04-04902

Sootak, Jaan. Täideviimine ja osavõtt. - Tallinn : Juura, 2004. - 99 lk. - Bibl. lk. 97-99 ja joonealustes märkustes. - (Loenguid karistusõiguse üldosast ; 8).

ISBN 9985-75-150-7

Märksõnad: kriminaalõigus/kuriteod/süü (jur.)/tahtlus/õigusteooria/kõrgkooliõpikud
Kohaviit: 2-04-04905

Tapani, Jussi. Petos liikesuhteessa : talousrikosoikeudellinen tutkimus. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2004. - XXXVI, 240 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja ; 250).

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-224-X

Märksõnad: majanduskuriteod/kriminaalõigus/ärיתהingud/peetus/tahtlus/õigusteooria/kriminaalpoliitika/varaline õigus/Soome/Euroopa/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 ; 250

Uudistuva talousrikosoiikeus / Raimo Lahti, Pekka Koponen (toim.). - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2004. - IX, 325 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. E-sarja,; n:o 10).

ISSN 1458-0446

ISBN 951-855-218-5

Märksõnad: majanduskuriteod/maksukuriteod/rahapesu/kriminaalõigus/kriminaalmenetlus/Soome/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/5053 ; 10

Riigiõigus

Irvine of Lairg, Alexander Andrew Mackay Irvine. Human rights, constitutional law and the development of the English legal system : selected essays. - Oxford ; Portland : Hart Publishing, 2003. - xii, 378 lk.

ISBN 1-84113-411-2

Märksõnad: põhiseadused/inimõigused/õigussüsteemid/Suurbritannia/esseed

Kohaviit: 2-04-03109

Maruste, Rait. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. - Tallinn : Juura, 2004. - 606 lk. - Bibl. joonealustes märkustes. - Märksõnastik lk. 595-605. - Isikunimedede register lk. 606.

ISBN 9985-75-149-3

Märksõnad: konstitutsionalism/põhiõigused/põhiseadused/hartad/põhiseaduslikkuse järelevalve/Eesti/Euroopa

Kohaviit: 2-04-03901

Nakanishi, Yutaka. Die Entwicklung der Grundgesetze in Estland vom Jahre 1917 bis zum Jahre 1934 : [magistritöö]. - Tokyo, 2004. - 207 lk. - Bibl. lk. 181-205.

Märksõnad: põhiseadused/õigusajalugu/Eesti/1920-ndad/1930-ndad/magistritööd

Kohaviit: 4-04-00154

Riigikogu VII, VIII ja IX koosseis : statistikat ja kommentaare / peatoim. Aaro Mõttus, toim. Rita Hillermaa, Giina Kaskla, Anu Laido, Ülle Madise ; [eess.: Heiki Sibul, Aaro Mõttus]. - Tallinn : Riigikogu Kantselei : Eesti Rahvusraamatukogu, 2004. - 326 lk.

ISBN 9985-9246-9-X

Märksõnad: Eesti. Riigikogu/parlamendid/parlamendiliikmed/töökorraldus/õigusloome/Eesti

Kohaviit: 3-04-00974

Riigikohus 2003 : lahendid ja kommentaarid : Riigikohtu väljaanne / koost. Anu Avi ; kommentaarid: Sirje Kaljumäe, Irene Kull, Jaanus Ots, Andres Parmas, Einar Vene. - Tallinn : Juura, 2004. - 1631 lk. - Abistav üldregister lk. 5-12. - Seljapealkiri: Riigikohtu Lahendid 2003.

ISSN 1736-1389

ISBN 9985-75-147-7

Märksõnad: kohtulahendid/Eesti/aastaraamatud

Kohaviit: PE A/1573 ; 2003

Haldusõigus

Koger, Lauri ; Kullerkupp, Henn. Liiklusõpik : B1-, B- ja BE-kategooria sõiduki juhile. - Tallinn : Mats, 2004. - 255 lk. - Bibl. lk. 255.

ISBN 9985-51-065-8

Märksõnad: liiklus/liiklusõpetus/sõiduõpetus/õpikud/liiklusohutus

Kohaviit: 2-04-04744

Olle, Vallo. Munitsipaalõigus : loengukonspekt. - Tallinn : Juura, 2004. - 263 lk. - Bibl. lk. 245-2263 ja joonealustes märkustes. - (Loengud).

ISBN 9985-75-146-9

Märksõnad: kohalikud omavalitsused/Euroopa Liit/halduskorraldus/haldusaktid/kohalik õigus/Eesti/Euroopa/Venemaa/Rootsi/Taani/Ameerika Ühendriigid/Prantsusmaa/Suurbritannia/Saksamaa/kõrgkooliõpikud/loengud

Kohaviit: 9985-75-146-9

Vajan relva! 5 : (relvaseadus ja relvade omandamise uus kord) / koost. Raivo Lillemets. - Tallinn : Talmar ja Põhi, 2004. - 106 lk.

ISBN 9985-813-29-4

Märksõnad: relvad/tulirelvad/individuaalrelvad/järelevalve/Eesti/õigusaktid/teatmikud

Kohaviit: 1-04-01780

Religiooniõigus

Regulating religion : case studies from around the globe / ed. by James T. Richardson. - New York [etc.] : Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2004. - xiv, 578 lk. - (Critical issues in social justice).

ISBN 0-306-47887-0

Märksõnad: usuliikumised/kirikud (org.)/usulised vähemused/riiklik poliitika/religioonisotsioloogia/õigussotsioloogia

Kohaviit: 3-04-00125

Rahvusvaheline õigus

Arrowsmith, Sue. Government procurement in the WTO. - The Hague [etc.] : Kluwer Law International, 2003. - xxiii, 481 lk. - (Studies in transnational economic law ; 16).

ISBN 90-411-9884-9

Märksõnad: Maailma Kaubandusorganisatsioon/rahvusvaheline kaubandus/kaubanduslepingud/kaubandustõkked/riigihanked /äriõigus

Kohaviit: PL A/4610 ; 16

Гончаров, А. Международная торговля : (правовые аспекты) : учебное пособие / Белорусский Институт Правоведения. - Минск : БИП-С, 2003. - 222 lk.
ISBN 985-6537-70-3

Märksõnad: rahvusvaheline kaubandus/äritehingud/äriõigus/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 1-04-02135

International law : classic and contemporary readings / ed. by Charlotte Ku, Paul F. Diehl. - 2nd ed. - Boulder, Colo. ; London : Lynne Rienner Publishers, c2003. - vii, 551 lk.

ISBN 1-58826-132-8

Märksõnad: inimõigused/globaliseerumine/rahvusvahelised kohtud/rahvusvahelised lepingud/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-04-04241

Konsuli aastaraamat : Eesti konsulaartegevus 2003. aastal. - Tallinn : Välisministeerium, 2004. - 16 lk.

Märksõnad: konsulid/konsulaadid/diplomaatia/aastaraamatud/Eesti

Kohaviit: PE A/2154 ; 2003

Matsushita, Mitsuo ; Schoenbaum, Thomas J. ; Mavroidis, Petros C. The World Trade Organization : law, practice and policy. - Oxford : Oxford University Press, 2003. - civ, 666 lk. - (The Oxford international law library).

ISBN 0-19-876472-3

Märksõnad: Maaailma Kaubandusorganisatsioon/rahvusvahelised organisatsioonid/kaubandusorganisatsioonid/õiguslik seisund/kaubanduspoliitika/konkurentsipoliitika/rahvusvaheline kaubandus/äriõigus/rahvusvahelised lepingud

Kohaviit: 2-04-00175

Praxishandbuch UNO : die Vereinten Nationen im Lichte globaler Herausforderungen / Sabine von Schorlemer (Hrsg.). - Berlin [etc.] : Springer, c2003. - xxxiv, 774 lk.

ISBN 3-540-43907-2

Märksõnad: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon/rahvusvahelised organisatsioonid/rahvusvaheline julgeolek/terrorism/keskkonnakaitse/majanduslik areng/rahvusvaheline abi/globaliseerumine/käsiraamatud

Kohaviit: 2-03-09937

The International Criminal Court : recommendations on policy and practice : financing, victims, judges, and immunities / ed. by Thordis Ingadottir. - Ardsley, NY : Transnational Publishers, c2003. - xxiii, 212 lk.

ISBN 1-57105-292-5

Märksõnad: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon/Rahvusvaheline Kriminaalkohus/rahvusvahelised kohtud/kriminaalõigus/kriminaalkohtumenetlus/kodukorrad/finantseerimine/kohtunikud/ohvrid (sotsiaalp.)/valimised

Kohaviit: 2-03-08113

Euroopa Liidu õigus

Uri, Einike. Õiguslane ja siseasjade koostöö Euroopa Liidus. - Tallinn :
Sisekaitseakadeemia, 2004. - 87 lk. - Bibl. joonealustes märkustes ja lk. 75-85. -
(Avaliku halduse alused).

ISBN 9985-67-101-5

Märksõnad: Euroopa Liit/Amsterdami leping (1997)/Schengeni leping (1990)/
justiits- ja siseasjad/rahvusvaheline koostöö/kriminaalpreventsioon/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-04-03868

Koostanud Maia Ruttu

